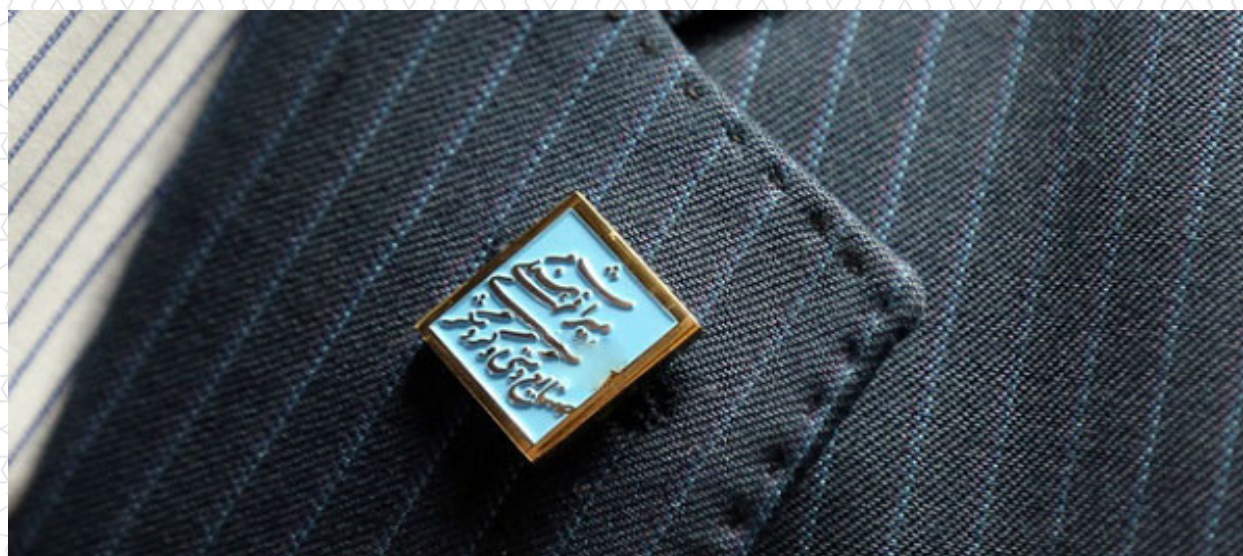

بررسی عملکرد دیف‌های اعتباری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در قانون بودجه سال ۱۴۰۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تاریخ انتشار:
۱۴۰۴/۷/۲۲

مسلسل:
۲۱۰۷۱

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

عنوان گزارش:

بررسی عملکرد ردیف‌های اعتباری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی
در قانون بودجه سال ۱۴۰۳

نوع گزارش: طرح / لایحه □ راهبردی ■ نظارتی □ پیش‌نویس قانونی □

نام دفتر:

مطالعات آموزش و فرهنگ (گروه ورزش، میراث فرهنگی و گردشگری)

تهیه و تدوین:

محمد امین گزار (گروه ورزش، میراث فرهنگی و گردشگری)

مدیر مطالعه:

سعید شفیعا

ناظر علمی:

موسی بیات

ناظر علمی خارج از مرکز:

سیدمسعود میرطالبی اقدم (سازمان برنامه و بودجه کشور)

اظهار نظر کنندگان خارج از مرکز:

داوود منظور (ریاست سابق سازمان برنامه و بودجه کشور)،
سعید خلیلی (سازمان برنامه و بودجه کشور)

گرافیک و صفحه آرایی:

سیده فاطمه ابوطالبی

ویراستار ادبی:

مژگان کاظمی

واژه‌های کلیدی:

۱. اعتبارات هزینه‌ای
۲. اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای
۳. درآمدها
۴. وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی

تاریخ شروع مطالعه:

۱۴۰۴/۵/۱

فهرست مطالب

چکیده.....	۶
خلاصه مدیریتی.....	۷
۱. مقدمه.....	۸
۲. میزان اعتبارات مصوب و ابلاغی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به تفکیک هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در قانون بودجه سال ۱۴۰۳.....	۹
۳. میزان تخصیص و عملکرد اعتبارات وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به تفکیک هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ذیل جدول (۷) قانون بودجه سال ۱۴۰۳.....	۱۰
۴. اعتبارات مصوب و ابلاغی موارد مرتبط با وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در جداول (۷-۱) و (۹) قانون بودجه سال ۱۴۰۳.....	۱۲
۵. میزان تخصیص و عملکرد ردیف‌های مرتبط با وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در جداول (۷-۱) و (۹) قانون بودجه سال ۱۴۰۳.....	۱۵
۶. نسبت اعتبارات تخصیص یافته به اعتبارات مصوب در ردیف‌های مربوط به وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در جداول (۷)، (۷-۱) و (۹) قانون بودجه سال ۱۴۰۳.....	۱۷
۷. وضعیت میزان تحقق منابع درآمدی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در قانون بودجه سال ۱۴۰۳.....	۱۸
۸. وضعیت تخصیص اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در جدول پیوست (۱) قانون بودجه ۱۴۰۳.....	۱۹
۹. ارزیابی عملکرد تبصره‌های مرتبط با وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در قانون بودجه سال ۱۴۰۳.....	۲۳
۱۰. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....	۲۵
منابع و مآخذ.....	۲۶

فهرست جداول

جدول ۱. تخصیص و عملکرد اعتبارات وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به تفکیک هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در قانون بودجه سال ۱۴۰۳.....	۱۱
جدول ۲. اعتبارات مصوب و ابلاغی ردیف‌های مرتبط با وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به تفکیک هزینه و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای مذکور در جداول (۷-۱) و (۹) قانون بودجه سال ۱۴۰۳.....	۱۴
جدول ۳. میزان تخصیص و عملکرد ردیف‌های مرتبط با وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به تفکیک هزینه و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای مذکور در جداول (۷-۱) و (۹) قانون بودجه سال ۱۴۰۳.....	۱۶
جدول ۴. میزان اعتبارات تخصیص یافته نسبت به میزان مصوب و درصد میزان عملکرد اعتبارات تخصیص یافته وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در جداول (۷)، (۷-۱) و (۹) قانون بودجه سال ۱۴۰۳.....	۱۷
جدول ۵. میزان تحقق منابع درآمدی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی ذیل جدول (۵) قانون بودجه سال ۱۴۰۳.....	۱۸
جدول ۶. میزان تخصیص اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی ذیل پیوست (۱) قانون بودجه ۱۴۰۳ کل کشور.....	۲۰
جدول ۷. عملکرد تبصره‌های مرتبط با وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در قانون بودجه سال ۱۴۰۳.....	۲۴

بررسی عملکرد دیف‌های اعتباری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در قانون بودجه سال ۱۴۰۳

Doi: [10.22034/report.mrc.2025.1404.33.7.21071](https://doi.org/10.22034/report.mrc.2025.1404.33.7.21071)

چکیده

بر اساس قانون بودجه سال ۱۴۰۳، مجموع اعتبارات مصوب شده برای دستگاه وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در جدول (۷) این قانون، به میزان ۴۵.۶۱۱.۲۵۵ میلیون ریال (۴.۵۶۱ میلیارد تومان) بوده که ۴۱.۰۹۶.۱۰۲ میلیون ریال (۴.۱۰۹ میلیارد تومان) از آن ابلاغ شده است. همچنین مجموع اعتبارات تخصیص یافته به وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی ذیل جدول (۷) قانون بودجه سال ۱۴۰۳، میزان ۲۸.۱۲۶.۶۰۶ میلیون ریال معادل (۲.۸۱۲ میلیارد تومان) بوده است. به عبارت دیگر، حدود ۶۵/۵۹ درصد از مجموع اعتبارات این وزارتخانه ذیل جدول (۷) قانون بودجه سال ۱۴۰۳ تخصیص داده شده است. به بیانی دیگر حدود ۴۳ درصد از اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و حدود ۹۶ درصد از اعتبارات هزینه‌ای وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی ذیل این جدول تخصیص یافته است. علاوه بر این، بررسی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی ذیل پیوست یک قانون بودجه سال ۱۴۰۳ نشان می‌دهد، مجموع میزان اعتبارات مصوب شده برای طرح‌های مذکور ۲۳.۰۶۲.۷۱۳ میلیون ریال (معادل ۲.۳۰۶ میلیارد تومان) بوده که ۱۹.۶۰۳.۳۰۷ میلیون ریال از آن ابلاغ شده است. بررسی صورت گرفته حکایت از آن دارد که تنها ۹.۵۲۷.۴۶۷ میلیون ریال (۹۵۲ میلیارد تومان) یعنی حدود ۴۸ درصد از اعتبارات ابلاغی، تخصیص یافته است. این موضوع به معنای آن است که کمتر از نیمی از اعتبارات مصوب برای طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی اختصاص یافته است. علاوه بر این، میانگین درصد نسبت میزان اعتبارات تخصیص یافته به میزان اعتبارات ابلاغ شده برای جدول مذکور، حدود ۶۲ درصد بوده است. این میزان از اختصاص اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، زنگ خطری برای پیشبرد برنامه‌ها و اقدام‌های عمرانی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی است. تخصیص نیافتن کامل اعتبارات طرح‌های تملک دارایی می‌تواند به عدم پیشرفت طرح‌های عمرانی و تأخیر در اجرای پروژه‌های مهم این وزارتخانه منجر شود.

شرح / بیان مسئله

تصویب بودجه و مشخص شدن اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی سرمایه‌ای، بخشی از پیش‌بینی اقدام‌های آینده دستگاه‌های اجرایی است که در صورت تخصیص نیافتن مناسب و به‌موقع، اقدام‌های اجرایی پیش‌بینی شده دستگاه را با مخاطره روبه‌رو خواهد کرد. بنابراین، مسئله اصلی گزارش این است که وضعیت اعتبارات تخصیص داده شده به وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی و تحقق تبصره‌های مرتبط در سال ۱۴۰۳ به چه نحوی بوده است.

نقطه نظرات / یافته‌های کلیدی

- مجموع اعتبارات مصوب، شامل هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای دستگاه اجرایی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، ۴۳.۵۹۶.۹۲۷ میلیون ریال (معادل ۴.۳۵۹ میلیارد تومان) و مجموع اعتبارات ابلاغی هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای این دستگاه معادل ۳۹.۱۵۵.۴۰۱ میلیون ریال (معادل ۳.۹۱۵.۵۴۰ میلیارد تومان) است.
- مجموع اعتبارات تخصیص یافته به وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی ذیل جدول (۷) قانون بودجه سال ۱۴۰۳، معادل ۳۰.۰۹۶.۱۰۱ میلیون ریال (معادل ۳.۰۰۹ میلیارد تومان) است که نشان از تخصیص ۶۶ درصدی به این دستگاه دارد. به بیانی دیگر، حدود ۴۳ درصد از اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای اعتبارات دستگاه این وزارتخانه و حدود ۹۶/۴ درصد از اعتبارات هزینه‌ای این دستگاه ذیل جدول (۷) قانون بودجه سال ۱۴۰۳ با تخصیص همراه بوده است.
- مجموع اعتبارات مصوب شده برای ردیف مربوط پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری، ۱.۷۲۷.۹۱۴ میلیون ریال (معادل ۱۷۲ میلیارد تومان) بوده که از این میزان، ۱.۶۵۲.۸۸۰ میلیون ریال (معادل ۱۶۵ میلیارد تومان) ابلاغ شده است. همچنین، مجموع میزان اعتبارات تخصیص یافته به پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری در سال ۱۴۰۳، حدود ۱.۶۹۱.۶۷۴ میلیون ریال (معادل ۱۶۹ میلیارد تومان) بوده که نشان‌دهنده تحقق ۹۸ درصدی اعتبارات مصوب شده برای این ردیف است.
- مجموع میزان اعتبار ابلاغ شده برای اعتبارات موضوع عوارض خروج از کشور (در سقف ۳۰٪ درآمد)، ۹.۵۵۰.۰۰۰ میلیون ریال (معادل ۹۵۵ میلیارد تومان) بوده که بیش از ۴۰۰۰ برابر میزان مصوب شده، معادل ۲۰۰۰ میلیون ریال (۲۰۰ میلیون تومان) در قانون بودجه ۱۴۰۳ بوده است. علت اینکه میزان تحقق درآمدهای حاصل از عوارض خروج از کشور به درستی برآورد نشده این است که نمی‌توان برآورد دقیقی از میزان تحقق آن در طی یک سال ارائه کرد. به‌عنوان مثال، این عدد برای سال ۱۴۰۴ معادل ۵.۲۵۰.۰۰۰ میلیون ریال (معادل ۵۲۵ میلیارد تومان) برآورد شده که با توجه به وقوع جنگ تحمیلی ۱۲ روزه با رژیم صهیونیستی و کاهش مسافران و گردشگران خروجی از کشور، تحقق آن با چالش جدی مواجه است.
- بیشترین اعتبارات مصوب طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی ذیل پیوست یک قانون بودجه ۱۴۰۳ به ترتیب مربوط به ردیف‌های احداث ساختمان اداری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به میزان ۴.۳۴۶.۱۶۱ میلیون ریال (معادل ۴۳۴ میلیارد تومان)، تأمین زیرساخت و ساماندهی سواحل شمال و جنوب کشور به میزان ۲.۴۶۲.۸۲۵ میلیون ریال (معادل ۲۴۶ میلیارد تومان) و مطالعه و مرمت و حفاظت بافت‌های تاریخی و بافت پیرامون حرم سید جلال‌الدین اشرف شهرستان آستانه اشرفیه به میزان ۲.۱۸۰.۹۴۳ میلیون ریال (معادل ۲۱۸ میلیارد تومان) بوده است.
- ردیف‌های اعتباری مطالعه، شناسایی و تهیه طرح‌های حفاظت و مرمت آثار و یادمان‌های مفاخر ایرانی خارج از کشور به میزان ۹۶۵ میلیون ریال (معادل ۹۶ میلیون تومان)، ساماندهی و تملک مجموعه تاریخی، فرهنگی حافظیه و سعدیه به میزان ۲۵.۲۵۶ میلیون ریال (معادل ۲

میلیارد تومان) و احداث موزه منطقه‌ای آذربایجان شرقی به میزان ۳۰۳۲۷ میلیون ریال (معادل ۳ میلیارد تومان) به ترتیب دارای کمترین اعتبارات مصوب طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی بوده است.

■ بیشترین میزان اعتبار تخصیص داده شده به طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در سال ۱۴۰۳، به ترتیب مربوط به ردیف‌های تکمیل، تجهیز، مرمت، ایجاد سیستم حفاظتی و ساخت مخازن امن موزه‌ها و کاخ موزه‌ها به میزان ۱۰۱۲۶۵۳۰ میلیون ریال (معادل ۱۱۲ میلیارد تومان)، ایجاد و توسعه زیرساخت‌های گردشگری و پارک گردشگری ریوش خراسان رضوی به میزان ۸۹۳۰۰۰ میلیون ریال (معادل ۸۹ میلیارد تومان) و تأمین زیرساخت و ساماندهی سواحل شمال و جنوب کشور به میزان ۸۰۹۰۰۰ میلیون ریال (معادل ۸۰ میلیارد تومان) است.

■ در جدول (۱۲) قانون بودجه سال ۱۴۰۳ (جدول تفصیلی بند «ب» تبصره «۱۳» با موضوع هزینه کرد یک درصد از هزینه‌های شرکت‌های دولتی)، برای وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی ۲۰۰۰۰۰۰۰۰ میلیون ریال (معادل ۲۰۰۰ میلیارد تومان) اعتبار در نظر گرفته شده که براساس استعلام صورت گرفته از سازمان برنامه و بودجه تنها ۲۰۴۵۰۰۰۰۰ میلیون ریال (معادل ۲۴۵ میلیارد تومان) حدود ۱۲ درصد از آن، تخصیص یافته است.

■ علت میزان پایین اعتبار تخصیص یافته به وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی از محل بند «ب» تبصره «۱۳»، تصویب قانون اصلاح تبصره‌های «۶» و «۱۳» قانون بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور در تاریخ ۲۹ مرداد ماه ۱۴۰۳ است؛ چرا که مطابق با این قانون شرکت‌های زیان‌ده، دارای زیان انباشته و سربه‌سر مندرج در پیوست شماره (۳) قانون بودجه سال ۱۴۰۳ و شرکت‌هایی که یک درصد (۱٪) هزینه آنها بیش از کل سود آنها بر مبنای ارقام مندرج در پیوست شماره (۳) قانون مذکور است، از شمول تبصره «۱۳» قانون بودجه سال ۱۴۰۳ خارج شدند. از این رو منابع تحقق این تبصره، با کاهش جدی مواجه شده و در نتیجه درصد تخصیص اعتبار نیز میزان پایینی بوده است.

۱. مقدمه

ارزیابی میزان تخصیص^۱ اعتبارات مصوب در قانون بودجه سالیانه و بررسی عملکرد آن نسبت به سال‌های پیش از آن، گام مؤثری در افزایش دقت برآوردهای لازم در فرایند تدوین لایحه و تصویب قانون بودجه در سال‌های آینده است. در واقع، شناخت علل هر یک از موارد تخصیص نیافتن یا تحقق کمتر یا بیشتر از میزان مصوب شده در قانون بودجه سالیانه، تأثیر بسزایی در ارزیابی عملکرد دستگاه و میزان تحقق اهداف آن خواهد داشت. از این رو در گزارش حاضر تلاش شده است تا نمایی از میزان تحقق اعتبارات وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ ارائه شود و سپس ضمن تحلیل و بررسی جزئیات ارقام مندرج در ردیف‌های مرتبط با وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، به بررسی علل ضعف عملکرد یا فقدان تحقق هر یک از اعتبارات مذکور پرداخته شود.

۱. باید پیش از مطالعه گزارش به تعاریف هر یک از مفاهیم بودجه‌ای زیر دقت شود:

اعتبار مصوب: به میزان بودجه‌ای گفته می‌شود که در قانون بودجه سالیانه توسط مجلس شورای اسلامی تصویب شده است. یعنی کل مبلغی که دولت اجازه دارد برای یک ردیف هزینه‌ای یا برنامه‌ای در سال مالی خرج کند.

اعتبار ابلاغی: پس از تصویب اعتبار مصوب، این مبلغ توسط سازمان برنامه و بودجه به دستگاه‌های اجرایی ابلاغ می‌شود. اعتبار ابلاغی نشان می‌دهد که چقدر از اعتبار مصوب به صورت رسمی به دستگاه مربوطه اعلام شده است که قابل هزینه کردن باشد.

اعتبار تخصیص یافته: معمولاً اعتبار ابلاغی به صورت کلی به دستگاه‌ها ابلاغ می‌شود و بعد از آن به صورت مرحله‌ای یا پروژه‌ای به واحدهای مختلف تخصیص داده می‌شود. اعتبار تخصیص یافته یعنی بخشی از اعتبار ابلاغی که برای یک بخش یا زیرمجموعه مشخص تخصیص یافته است و می‌تواند صرف هزینه شود.

عملکرد اعتبارات: این مفهوم به میزان واقعی هزینه‌کرد از اعتبارات تخصیص یافته اشاره دارد. یعنی در نهایت چه مقدار از بودجه تخصیص یافته در سال مالی خرج شده است.

۲. میزان اعتبارات مصوب و ابلاغی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به تفکیک هزینه‌ای و تملک‌داری‌های سرمایه‌ای در قانون بودجه سال ۱۴۰۳

مطابق بررسی‌های صورت گرفته، **قانون بودجه سال ۱۴۰۳** مجموع اعتبارات هزینه‌ای (عمومی و اختصاصی) دستگاه اجرایی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به میزان ۱۷.۵۷۴.۱۲۱ میلیون ریال (معادل با ۱.۷۵۷ میلیارد تومان) و مجموع اعتبارات تملک‌داری‌های سرمایه‌ای (عمومی و اختصاصی) این دستگاه نیز مبلغ ۲۶.۰۲۲.۸۰۶ میلیون ریال (معادل ۲.۶۰۲ میلیارد تومان) تعیین شده است [۱]. مبتنی بر قانون استفاده متوازن از امکانات کشور و توزیع عادلانه و رفع تبعیض مصوب سال ۱۳۹۳، در راستای اهمیت توزیع عادلانه منابع و اعتبارات بودجه سالیانه، مقرر شده است که ۳ درصد از مجموع اعتبارات هر یک از ردیف‌های مرتبط با دستگاه، به استان‌ها و شهرستان‌های کمتر توسعه یافته اختصاص یابد. از این رو با احتساب کسر ۳ درصد مذکور از اعتبار مصوب قانون بودجه سال ۱۴۰۴ ابلاغ سازمان برنامه و بودجه، مجموع اعتبارات هزینه‌ای عمومی و اختصاصی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی ۱۶,۷۹۱,۰۱۵ میلیون ریال (معادل ۱,۶۷۹,۱۰۱ میلیارد تومان) و مجموع اعتبارات تملک‌داری‌های سرمایه‌ای عمومی و اختصاصی این دستگاه، ۲۲,۳۶۴,۳۸۶ میلیون ریال (معادل ۲,۲۳۶,۴۳۸ میلیارد تومان) است [۲].

شایان ذکر است که مجموع اعتبارات مصوب هزینه‌ای و تملک‌داری‌های سرمایه‌ای وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، ۴۳.۵۹۶.۹۲۷ میلیون ریال (معادل ۴.۳۵۹ میلیارد تومان) و مجموع اعتبارات ابلاغی هزینه‌ای و تملک‌داری‌های سرمایه‌ای این دستگاه، ۳۹,۱۵۵,۴۰۱ میلیون ریال (معادل ۳,۹۱۵,۵۴۰ میلیارد تومان) است [۲]. بنابراین، حدود ۸۹/۸۱ درصد از میزان اعتبارات مصوب این ردیف در قانون بودجه سالیانه ابلاغ شده است. همچنین براساس جدول فوق، مجموع اعتبارات مصوب برای ردیف مربوط پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری و موزه میراث روستایی و پژوهشکده روستایی ۱,۷۲۷,۹۱۴ میلیون ریال (معادل ۱۷۲ میلیارد تومان) بوده که ۱,۶۵۲,۸۸۰ میلیون ریال (معادل ۱۶۵ میلیارد تومان) از آن ابلاغ شده است [۳].

علاوه بر این، مجموع اعتبارات مصوب برای شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی ۲۸۶.۴۱۴ میلیون ریال (معادل ۲۸ میلیارد تومان) بوده که ۲۷۷.۸۲۱ میلیون ریال از آن (معادل ۲۷ میلیارد تومان) از آن ابلاغ شده است. بنابراین مجموع اعتبارات مصوب شده برای دستگاه وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در جدول (۷) قانون بودجه سال ۱۴۰۳ به میزان ۴۵.۶۱۱.۲۵۵ میلیون ریال (۴.۵۶۱ میلیارد تومان) بوده که ۴۱.۰۹۶.۱۰۲ میلیون ریال (۴.۱۰۹ میلیارد تومان) از آن ابلاغ شده است [۲].

۳. میزان تخصیص و عملکرد اعتبارات وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به تفکیک هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ذیل جدول (۷) قانون بودجه سال ۱۴۰۳

مطابق با جدول ۱ این گزارش، مجموع میزان اعتبارات تخصیص یافته به وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی ذیل جدول (۷) قانون بودجه سال ۱۴۰۳، ۳۰.۰۹۶.۱۰۱ میلیون ریال (معادل ۳.۰۰۹ میلیارد تومان) بوده که نشان می‌دهد حدود ۶۶ درصد از مجموع اعتبارات این وزارتخانه تخصیص یافته است. به بیانی دیگر، حدود ۴۳ درصد از اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای این وزارتخانه و حدود ۹۶/۴ درصد از اعتبارات هزینه این دستگاه ذیل جدول (۷) قانون بودجه سال ۱۴۰۳ تخصیص یافته است [۲].

براساس استعلام صورت گرفته اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای این وزارتخانه به ادارات استانی آن و واحدهای ستادی مربوط به آن ابلاغ شده، که با توجه به اینکه پایان سال مالی هزینه کرد اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در آخر ماه شهریور است، ارائه گزارش عملکرد نهایی این اعتبارات، تا قبل از این تاریخ امکان پذیر نیست [۲].

جدول ۱. تخصیص و عملکرد اعتبارات وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به تفکیک هزینه‌ای و تملک‌داری‌های سرمایه‌ای در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ (میلیون ریال) [۲]

مجموع ^۱	اعتبارات تملک‌داری‌های سرمایه‌ای		اعتبارات هزینه‌ای		عنوان	ردیف	جدول
	اختصاصی	عمومی	اختصاصی	عمومی			
۲۸۰۱۲۶۰۶۰۶	۱۰۴۷۸۰۱۶۴	۹۰۷۰۶۰۵۶۰	۲۰۴۰۸۰۲۰۰	۱۴۰۵۳۳۰۶۸۲	اعتبارات تخصیص یافته دستگاه اجرایی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی		
۱۶۰۹۳۳۰۵۴۳		باتوجه به اینکه پایان سال مالی هزینه‌کرد اعتبارات طرح‌های تملک‌داری‌های سرمایه‌ای در آخر ماه شهریور است، ارائه گزارش عملکرد نهایی این اعتبارات، تا قبل از این تاریخ امکان‌پذیر نیست.	۲۰۴۰۸۰۲۰۰	۱۴۰۵۲۵۰۳۴۳	میزان عملکرد اعتبارات وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی	۱۱۳۷۰۰	۷
۱۰۶۹۱۰۶۷۴	-	۴۴۰۰۰۰	۹۵۰۱۰۷	۱۰۵۵۲۰۵۶۷	اعتبارات تخصیص یافته پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری و موزه میراث روستایی و پژوهشکده روستایی	۱۱۳۷۰۶	
۱۰۶۹۱۰۶۷۴	-	۴۴۰۰۰۰	۹۵۰۱۰۷	۱۰۵۵۲۰۵۶۷	میزان عملکرد اعتبارات پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری و موزه میراث روستایی و پژوهشکده روستایی		
۲۷۷۰۸۲۱	-	۲۷۷۰۸۲۱	-	-	اعتبارات تخصیص یافته شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی	۲۸۴۱۰۰	
۲۷۷۰۸۲۱	-	۲۷۷۰۸۲۱	-	-	میزان عملکرد اعتبارات شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی		

۱. در محاسبه مجموع اعتبارات مصوب و ابلاغی، اعتبارات متفرقه در نظر گرفته نشده است.

مطابق با آنچه در جدول فوق ارائه شده، مجموع میزان اعتبارات تخصیص یافته به پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری در سال ۱۴۰۳، حدود ۱.۶۹۱.۶۷۴ میلیون ریال (معادل ۱۶۹ میلیارد تومان) بوده که نشان دهنده تحقق ۹۸ درصدی اعتبارات مصوب شده برای این ردیف است. مطابق با استعلام صورت گرفته، تمامی این اعتبارات تخصیص یافته به طور کامل دارای عملکرد مالی بوده و به طور ۱۰۰ درصدی مورد استفاده قرار گرفته است [۳]. با این حال، بررسی‌های صورت گرفته نشان می‌دهد که پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری در سال ۱۴۰۳ با مشکلات جدی کسری اعتبارات هزینه‌ای جهت تأمین حقوق و مزایای کارکنان و همچنین سایر هزینه‌های ضروری و پشتیبانی مواجه بوده است. این کمبود منابع مالی، چالش‌هایی را در اجرای تعهدات مالی این پژوهشگاه ایجاد کرد. برای رفع این مشکل و جبران کسری بودجه، پژوهشگاه مذکور با انجام مکاتبات متعددی با مسئولان سازمان برنامه و بودجه کشور در راستای تخصیص بیشتر اعتبارات اقدام کرد [۴]. این پیگیری‌ها به افزایش اعتبارات هزینه‌ای تخصیص یافته به پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری منجر شده و مبلغ اعتبارات هزینه‌ای نسبت به اعتبارات مصوب مندرج در جدول (۷) قانون بودجه سال ۱۴۰۳، به میزان ۷۵.۶۶۳ میلیون ریال (معادل ۷ میلیارد تومان)، معادل حدود ۵ درصد، افزایش یافت. این افزایش اعتبار از سوی سازمان برنامه و بودجه به صورت رسمی اعلام و اعتبار ابلاغی پژوهشگاه به مبلغ ۱.۵۵۲.۵۶۷ میلیون ریال، معادل ۱۵۵ میلیارد تومان، اصلاح شد. از این مبلغ، معادل ۷۱.۲۴۳ میلیون ریال (۷ میلیارد تومان)، برای پرداخت پاداش پایان خدمت بازنشستگان پژوهشگاه در سال ۱۴۰۲ تخصیص یافت و مابقی این افزایش اعتبار برای جبران کسری حقوق و مزایای پرسنلی مورد استفاده قرار گرفت [۵].

همچنین بررسی‌ها نشان می‌دهد تمامی اعتبارات ابلاغ شده به ردیف شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی به طور کامل تخصیص یافته و براساس استعلام‌های صورت گرفته، این اعتبارات دارای عملکرد ۱۰۰ درصدی بوده‌اند. باید توجه کرد که اعتبارات تخصیص یافته به این شرکت به طور کامل صرف ساخت و تکمیل سرویس‌های بهداشتی بین راهی در نواحی نزدیک به مقاصد گردشگری می‌شود [۶]. از این رو تخصیص کامل اعتبارات این ردیف و افزایش سالیانه آن می‌تواند نقش بسیار مؤثری در ارتقای کیفیت امکانات بهداشتی در مناطق گردشگری ایفا کند و به بهبود شرایط رفاهی گردشگران کشور کمک شایانی کند.

۴. اعتبارات مصوب و ابلاغی موارد مرتبط با وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در جداول (۱-۷) و (۹) قانون بودجه سال ۱۴۰۳

در جدول ۲ اعتبارات مصوب و ابلاغی مربوط به ردیف‌های مرتبط با وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی ذیل جداول (۱-۷) و (۹) بودجه سال ۱۴۰۳ ارائه شده است. پیرامون ردیف «توسعه و گسترش فعالیت‌های ایرانگردی و جهانگردی» باید توجه داشت که بخشی از درآمدهای وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی از محل صدور یا تمدید مجوزها و همچنین اخذ جرائم مرتبط با فعالیت‌های گردشگری حاصل می‌شود. این درآمدها در قانون بودجه به عنوان درآمدهای عمومی دولت تلقی شده و تنها بخشی از این درآمدهای عمومی به صورت مستقیم به وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی اختصاص می‌یابد [۶]. بر این اساس، در **قانون بودجه سال ۱۴۰۳**، میزان اعتبارات مصوب برای این ردیف ۱۰۰.۰۰۰ میلیون ریال (معادل ۱۰ میلیارد تومان) تعیین شده است. اما سهمی که از این اعتبار به طور مستقیم به وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی اختصاص یافته، حدود ۷۱.۵۰۰ میلیون ریال (معادل ۷۱ میلیارد تومان) است که تحت عنوان ردیف توسعه و گسترش فعالیت‌های ایرانگردی و جهانگردی در جدول (۱-۷) قانون بودجه قرار گرفته است. این مبلغ معادل

۱. جدول اعتبارات متفرقه انتقال یافته.

۲. جدول برآورد ردیف‌های متفرقه.

۷۱.۵ درصد از درآمدهای عمومی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی از محل صدور یا تمدید مجوزها و اخذ جرائم در حوزه گردشگری است که از این میزان، مبلغ ۶۷۱۰۰ میلیون ریال (معادل ۶.۷ میلیارد تومان) حدود ۹۴ درصد، توسط سازمان برنامه و بودجه ابلاغ شده است [۳].

اعتبارات ردیف «تقویت یگان حفاظت میراث فرهنگی» از دیگر مواردی است که در جدول زیر بررسی شده است. براساس اظهارات کارشناسان و مسئولان وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، یگان حفاظت از میراث فرهنگی، طی سال‌های متمادی اقدام به جمع‌آوری وسایل و تجهیزات متعددی از متخلفان و متعرضان حوزه میراث فرهنگی کرده که این اقلام شامل تجهیزاتی مانند دستگاه‌های کشف فلزات و طلا، لودرها، بولدوزرها و سایر وسایل مربوط به کشف میراث فرهنگی است. این اقلام پس از ضبط توسط یگان حفاظت میراث فرهنگی، بدون اینکه مورد استفاده قرار بگیرند در انبارهای این یگان نگهداری می‌شوند. به همین دلیل، از سال ۱۴۰۱ ردیف اعتباری ویژه‌ای تحت عنوان تقویت یگان حفاظت از محل فروش بخشی از این اموال توقیفی ایجاد شده است تا درآمدهای حاصل از فروش این تجهیزات به این نهاد اختصاص یابد و منابع مالی لازم برای تقویت امکانات و بهبود عملکرد آن فراهم شود [۴].

از دیگر موارد حائز اهمیت، ردیف «جبران خدمات مرمت کاران و کارگران پایگاه‌های حفاظتی، پژوهشی و جهانی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی» است. این ردیف برای اولین بار در سال ۱۴۰۱ وارد قوانین بودجه سالیانه شده و هدف از تصویب آن تفکیک و شفاف‌سازی پرداخت حقوق و مزایای مرمت کاران و کارگران این پایگاه‌ها از محل اعتبارات هزینه‌ای بوده است. پیش از این تاریخ، پرداخت حقوق و مزایای این افراد از محل اعتبارات عمرانی وزارتخانه انجام می‌شد، در حالی که ماهیت این پرداخت‌ها هزینه‌ای و از نوع مطالبات جاری است. به همین منظور، با پیشنهاد وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، از سال ۱۴۰۱ این اعتبارات به جدول (۱-۷) قانون بودجه سالیانه اضافه شده و به صورت اعتبارات هزینه‌ای اختصاص یافته و پرداخت می‌شوند تا هم موجب شفافیت در بودجه‌ریزی شود و هم مدیریت بهتری بر منابع مالی وزارتخانه اعمال شود [۴].

جدول ۲. اعتبارات مصوب و ابلاغی ردیف‌های مرتبط با وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به تفکیک هزینه و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای مذکور در جداول (۷-۱) و (۹) قانون بودجه سال ۱۴۰۳ (ارقام مالی به میلیون ریال) [۲]

جدول	ردیف	عنوان	اعتبار مصوب			اعتبار ابلاغی		
			هزینه‌ای	تملك دارایی‌های سرمایه‌ای	مجموع	هزینه‌ای	تملك دارایی‌های سرمایه‌ای	مجموع
۷-۱	۷۳۰۰۰۰-۶۵	وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی- تقویت یگان حفاظت میراث فرهنگی از محل واگذاری اموال توقیفی	۲,۶۴۰	۶,۰۰۰	۸,۰۶۴۰	۲,۴۸۲	۴,۹۸۰	۷,۴۶۲
	۷۳۰۰۰۰-۶۶	وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی- توسعه و گسترش فعالیت‌های ایرانگردی و جهانگردی (موضوع قانون اصلاح مواد (۲) و (۷) قانون توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی)	۷۱,۵۰۰	-	۷۱,۵۰۰	۶۷,۲۱۰	-	۶۷,۲۱۰
	۷۵۰۰۰۰-۴۳	وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی- آژانس‌سازی حریم مجموعه تاریخی - فرهنگی تپه‌های هگمتانه	-	۲۳۰,۰۰۰	۲۳۰,۰۰۰	-	-	۰
	۷۵۰۰۰۰-۴۴	وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی- جبران خدمات مرمتکاران و کارگران پایگاه‌های حفاظتی، پژوهشی و جهانی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی	۲,۰۱۶,۴۰۰	-	۲,۰۱۶,۴۰۰	۱,۸۹۵,۴۱۶	-	۱,۸۹۵,۴۱۶
	۵۳۰۰۰۰-۵۴	وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی- اعتبارات موضوع عوارض خروج از کشور (در سقف ۳۰٪ درآمد)	۱,۰۰۰	۱,۰۰۰	۲,۰۰۰	۵,۳۵۰,۰۰۰	۴,۲۰۰,۰۰۰	۹,۵۵۰,۰۰۰

براساس آنچه در جدول ۲ ارائه شده، اعتبارات هزینه‌ای مصوب برای ردیف «عوارض خروج از کشور» (در سقف ۳۰٪ درآمد) ۱۰۰۰ میلیون ریال (۱۰۰ میلیون تومان) و اعتبارات سرمایه‌ای مصوب برای آن ۱۰۰۰ میلیون ریال (۱۰۰ میلیون تومان) و در مجموع ۲۰۰۰ میلیون ریال (معادل ۲۰۰ میلیون تومان) بوده است. نکته حائز اهمیت این است که میزان تحقق درآمدهای حاصل از عوارض خروج از کشور برخلاف برآوردهای صورت گرفته هنگام تدوین بودجه سال ۱۴۰۳، بسیار بالاتر از پیش‌بینی‌ها بوده است؛ به نحوی که مجموع میزان اعتبار ابلاغ شده برای این ردیف، ۹,۵۵۰,۰۰۰ میلیون ریال (معادل ۹۵۵ میلیارد تومان)، یعنی بیش از ۴۰۰۰ برابر میزان مصوب شده در [قانون بودجه ۱۴۰۳](#) بوده است [۷]. ماهیت غیرقطعی میزان تحقق درآمدهای حاصل از عوارض خروج از کشور، نمی‌تواند برآورد دقیقی از میزان تحقق آن در طی یک سال ارائه کرد. به‌عنوان مثال، مبتنی بر تحقق بالای درآمدهای حاصل از عوارض خروج از کشور در سال ۱۴۰۳، میزان اعتبار مصوب شده برای این ردیف در قانون بودجه سال ۱۴۰۴، مبلغ ۲,۸۰۰,۰۰۰ میلیون ریال (معادل ۲۸۰ میلیارد تومان) اعتبارات هزینه‌ای و ۲,۴۵۰,۰۰۰ میلیون ریال (۲۴۵ میلیارد تومان) اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بوده است.

این در حالی است که با توجه به وقوع جنگ تحمیلی ۱۲ روزه با رژیم صهیونیستی و کاهش سفرهای داخلی و ورود گردشگران خارجی به کشور، تحقق این اعتبارات با چالش جدی روبه‌روست [۷]. علاوه بر این، براساس استعلام صورت گرفته، هیچ‌گونه ابلاغی جهت تخصیص

اعتبارات مربوط به آزادسازی حریم مجموعه تاریخی - فرهنگی تپه‌های هگمتانه انجام نشده است. این در حالی است که اعتبارات مذکور در قانون بودجه سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ نیز، به‌رغم اختصاص ردیف مشخص برای آن، هیچ‌گونه ابلاغ و تخصیصی نداشته است [۶].

۵. میزان تخصیص و عملکرد ردیف‌های مرتبط با وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در جداول (۱-۷) و (۹) قانون بودجه سال ۱۴۰۳

در جدول ۳ میزان تخصیص و عملکرد اعتبارات ردیف‌های مرتبط با وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی ذیل جداول (۱-۷) و (۹) به تفکیک اعتبارات هزینه و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ارائه شده است. مطابق این جدول، ردیف مربوط به تقویت یگان حفاظت میراث فرهنگی از محل واگذاری اموال توقیفی هیچ‌گونه تخصیص و عملکردی نداشته است [۲]. این موضوع به‌معنای آن است که در سال ۱۴۰۳، هیچ‌یک از تجهیزات ضبط شده از متخلف‌ها توسط این یگان که در انبارهای متعلق به آن موجود است، فروخته نشده است. بررسی‌ها نشان می‌دهد، علت عدم فروش این لوازم این است که وزارت فوق به احتمال بازگشت تجهیزات به دست متخفان و مجرمان حوزه میراث فرهنگی نسبت به این اقدام رغبتی ندارد. همچنین ردیف مربوط به آزادسازی حریم مجموعه تاریخی - فرهنگی تپه‌های هگمتانه نیز با تخصیص و عملکردی همراه نبوده است؛ زیرا این متغیر درونزایی نیست و دولت تمایلی به گنجاندن آن در جداول (۱-۷) ندارد [۶].

علاوه بر این، میزان اعتبارات تخصیص یافته به ردیف مربوط به توسعه و گسترش فعالیت‌های ایرانگردی و جهانگردی (موضوع قانون اصلاح مواد (۲) و (۷) قانون توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی) تنها حدود ۳۰ درصد از میزان ابلاغ شده، یعنی ۲۰۰۹۰ میلیون ریال (معادل ۲ میلیارد تومان) بوده است. از این رو، با بررسی‌های صورت گرفته مشخص شد که علت اینکه میزان تحقق اعتبارات مذکور کمتر از میزان پیش‌بینی شده و مصوب در قانون بودجه است، اخذ مجوزهای مربوط به وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی از درگاه ملی مجوزها و پرداخت مبالغ ناچیز تعیین شده در درگاه بوده و وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی مانند سال‌های گذشته، از محل صدور و تمدید مجوزهای مرتبط با گردشگری، منابع درآمدی قابل توجهی ندارد [۶].^۱

۱. روی دیگر کاهش درآمدهای وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی از محل تمدید و صدور مجوزهای مربوط به گردشگری این است که هزینه‌های اخذ مجوزهای احداثی و تبدیلی برای متقاضیان راه‌اندازی تأسیسات و یا کسب و کارهای گردشگری کاهش یافته است. از این رو کاهش درآمدهای این وزارتخانه از محل مذکور، امری منفی تلقی نمی‌شود و حکایت از لزوم شناسایی و ایجاد منابع درآمدی جدید برای وزارتخانه دارد.

جدول ۳. میزان تخصیص و عملکرد ردیف‌های مرتبط با وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به تفکیک هزینه و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای مذکور در جداول (۷-۱) و (۹) قانون بودجه سال ۱۴۰۳ (ارقام مالی به میلیون ریال) [۲]

جدول	ردیف	عنوان	اعتبار مصوب			اعتبار ابلاغی		
			هزینه‌ای	تملك دارایی‌های سرمایه‌ای	مجموع	هزینه‌ای	تملك دارایی‌های سرمایه‌ای	مجموع
۷-۱	۶۵-۷۳۰۰۰۰۰	وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی- تقویت یگان حفاظت میراث فرهنگی از محل واگذاری اموال توقیفی	۰	۰	۰	۰	۰	۰
	۶۶-۷۳۰۰۰۰۰	وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی- توسعه و گسترش فعالیت‌های ایرانگردی و جهانگردی (موضوع قانون اصلاح مواد (۲) و (۷) قانون توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی)	۲۰۰۰۹۰	-	۲۰۰۰۹۰	۰۹۰۰۰۲	-	۲۰۰۰۹۰
	۴۳-۷۵۰۰۰۰۰	وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی- آردسازی حریم مجموعه تاریخی - فرهنگی تپه‌های هگمتانه	-	۰	۰	-	۰	۰
	۴۴-۷۵۰۰۰۰۰	وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی- جبران خدمات مرمتکاران و کارگران پایگاه‌های حفاظتی، پژوهشی و جهانی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی	۱۰۸۳۶۰۴۰۰	-	۱۰۸۳۶۰۴۰۰	۰۰۴۰۶۳۸۰۱	-	۱۰۸۳۶۰۴۰۰
۹	۵۴-۵۳۰۰۰۰۰	وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی- اعتبارات موضوع عوارض خروج از کشور (در سقف ۰.۳٪ درآمد)	۵۰۳۵۰۰۰۰۰	۴۰۲۰۰۰۰۰۰	۹۰۵۵۰۰۰۰۰	۵۰۳۴۵۰۳۷۴	۴۰۲۰۰۰۰۰۰	۹۰۵۴۵۰۰۰۰

شایان ذکر است، ردیف مربوط به جبران خدمات مرمت‌کاران و کارگران پایگاه‌های حفاظتی، پژوهشی و جهانی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی با تخصیص ۹۷ درصدی نسبت به میزان ابلاغ شده همراه بوده است. همان‌طور که پیش‌تر توضیح داده شد، ماهیت اعتبارات این ردیف هزینه‌ای بوده، و درصد بالایی از آن تخصیص می‌یابد. شایان ذکر است که ردیف مذکور طی سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ به ترتیب با تخصیص ۹۵ و ۹۸ درصدی همراه بوده است [۲].

۶. نسبت اعتبارات تخصیص یافته به اعتبارات مصوب در ردیف‌های مربوط به وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در جداول (۷)، (۷-۱) و (۹) قانون بودجه سال ۱۴۰۳

در جدول ۴ این گزارش، نسبت میزان اعتبارات تخصیص یافته نسبت به میزان مصوب و درصد میزان عملکرد اعتبارات تخصیص یافته وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در جداول (۷)، (۷-۱) و (۹) قانون بودجه سال ۱۴۰۳ ارائه شده است. مطابق با این جدول، نسبت مجموع اعتبارات تخصیص یافته به دستگاه اجرایی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی ۶۵/۵۹ درصد و میزان عملکرد آن نیز ۶۰/۲۰ درصد بوده است. به عبارت دیگر نزدیک به ۴۰ درصد از اعتبارات این دستگاه دارای عملکرد نبوده است. البته باید دقت کرد که در حال حاضر نمی‌توان ارزیابی نهایی در مورد عملکرد اعتبارات دستگاه اجرایی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی ارائه کرد. چرا که مهلت اتمام طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه تصویب شده در قانون بودجه سال ۱۴۰۳، تا پایان آذر ماه ۱۴۰۴ تمدید شده است.

جدول ۴. میزان اعتبارات تخصیص یافته نسبت به میزان مصوب و درصد میزان عملکرد اعتبارات تخصیص یافته وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در جداول (۷)، (۷-۱) و (۹) قانون بودجه سال ۱۴۰۳ (ارقام مالی به میلیون ریال)

جدول	شماره ردیف	عنوان	نسبت اعتبارات تخصیص یافته نسبت به میزان مصوب	نسبت عملکرد اعتبارات تخصیص یافته
۷	۱۱۳۷۰۰	دستگاه اجرایی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی	۶۵/۵۹	۶۰/۲۰
۷	۱۱۳۷۰۶	پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری و موزه میراث روستایی و پژوهشکده روستایی	۹۷/۹۰	۱۰۰٪
۷	۲۸۴۱۰۰	شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی	۹۷٪	۱۰۰٪
۷-۱	۶۵-۷۳۰۰۰۰	وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی- تقویت بگان حفاظت میراث فرهنگی از محل واگذاری اموال توقیفی	٪۰	٪۰
۷-۱	۶۶-۷۳۰۰۰۰	وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی- توسعه و گسترش فعالیت‌های ایرانگردی و جهانگردی (موضوع قانون اصلاح مواد (۲) و (۷) قانون توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی)	۲۸/۰۹٪	۱۰۰٪
۷-۱	۴۳-۷۵۰۰۰۰	وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی- آزدسازی حریم مجموعه تاریخی- فرهنگی تپه‌های هگمتانه	٪۰	٪۰
۷-۱	۴۴-۷۵۰۰۰۰	وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی- جبران خدمات مرمتکاران و کارگران پایگاه‌های حفاظتی، پژوهشی و جهانی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی	۹۷/۴۳٪	۱۰۰٪
۹	۵۴-۵۳۰۰۰۰	وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی- اعتبارات موضوع عوارض خروج از کشور (در سقف ۳۰٪ درآمد)	بیش از ۴۰۰۰ برابر میزان مصوب شده در قانون	۱۰۰٪

مأخذ: نگارنده.

همچنین نسبت اعتبارات تخصیص یافته توسعه و گسترش فعالیت‌های ایرانگردی و جهانگردی (موضوع قانون اصلاح مواد (۲) و (۷) قانون توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی) به میزان مصوب آن ۲۸/۰۹ درصد بوده که دارای عملکرد ۱۰۰ درصدی است. همچنین اعتبارات مربوط به ردیف‌های پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری و موزه میراث روستایی و پژوهشکده روستایی و شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی، بیش از ۹۷ درصد تخصیص اعتبار داشته‌اند که عملکرد این اعتبارات به صورت ۱۰۰ درصدی بوده است. با بررسی میزان تخصیص و عملکرد ردیف‌های وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی ذیل جداول (۷)، (۷-۱) و (۹) می‌توان دریافت که چالش اصلی این وزارتخانه، تخصیص نیاقتن کامل این اعتبارات بوده است.

۷. وضعیت میزان تحقق منابع درآمدی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در قانون بودجه سال ۱۴۰۳

بر اساس آنچه در جدول ۵ ارائه شد، مجموع درآمدهای تحقق یافته وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی ذیل جدول (۵) ماده واحده قانون بودجه سال ۱۴۰۳، ۶.۸۸۶.۹۰۹ میلیون ریال (معادل ۶۸۸ میلیارد تومان) است مهم‌ترین بخش از درآمدهای این وزارتخانه، درآمد حاصل از ورودی موزه‌ها و محوطه‌های تاریخی و سایر منافع حاصله است که میزان مصوب آن در قانون بودجه سال ۱۴۰۳، ۶.۰۹۱.۹۰۹ میلیون ریال (معادل ۶۰۹ میلیارد تومان) حدود ۸۸/۴ درصد از کل درآمدهای وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی را شامل می‌شود. اتکای بالای وزارتخانه مذکور به درآمدهای حاصل از ورودی موزه‌ها و محوطه‌های تاریخی و سایر منافع حاصله، در بلندمدت منجر می‌شود که به موزه‌ها و محوطه‌های تاریخی تنها به عنوان منبع درآمدی برای وزارتخانه نگریده شود و سایر ابعاد فرهنگی مربوط به آن نادیده گرفته شود. این موضوع باعث استفاده‌های بی‌رویه و نادرست از این اماکن فرهنگی شده، و آنها را آسیب پذیرتر می‌کند.

جدول ۵. میزان تحقق منابع درآمدی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی ذیل جدول (۵) قانون بودجه سال ۱۴۰۳ (ارقام به میلیون ریال) [۷]

شماره جدول	ردیف	عنوان	وضعیت تحقق منابع درآمدی در جدول (۵)	
			میزان مصوب در قانون	میزان محقق شده
۱		درآمد حاصل از خدمات فرهنگی و آموزشی	۵,۰۰۰	۰
۲		درآمد حاصل از اجاره ساختمان‌ها و اراضی دولتی	۶۰۰,۰۰۰	۶۰۰,۰۰۰
۳		درآمد حاصل از ورودی موزه‌ها و محوطه‌های تاریخی و سایر منافع حاصله	۶,۰۹۱,۹۰۹	۵,۳۹۶,۸۶۶
۴		درآمد حاصل از جرائم و فروش مبد آلات، چوب آلات، ادوات و مواد بازرگانی	۹۰,۰۰۰	۰
۵		درآمد حاصل از صدور یا تمدید مجوزها یا اخذ جرائم موضوع قانون توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی	۱۰۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰
		مجموع	۶,۸۸۶,۹۰۹	۶,۰۹۶,۸۶۶

همچنین بررسی‌ها نشان می‌دهد، درآمدهای حاصل از جرائم و فروش صیدآلات، چوب‌آلات، ادوات و مواد بازداشتی و خدمات فرهنگی و آموزشی، تحقق در سال ۱۴۰۳ نداشته‌اند. علت این موضوع، کاهش جرائم فروش چوب‌آلات، ادوات و مواد بازداشتی در سال ۱۴۰۳ و عدم پرداخت هیچ‌گونه جریمه نقدی بوده است. علاوه بر این، درآمدهای حاصل از اجاره ساختمان‌ها و اراضی دولتی و صدور یا تمدید مجوزها یا اخذ جرائم موضوع قانون توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی با تحقق ۱۰۰ درصدی همراه بوده‌اند [۷]. براساس استعلام صورت گرفته از سازمان برنامه و بودجه،^۱ معادل ۵۳۹۶۸۶۶ میلیون ریال (معادل ۵۳۹ میلیارد تومان) از کل درآمدهای ذیل جدول (۵) قانون بودجه محقق شده است [۷].

۸. وضعیت تخصیص اعتبارات طرح‌های تملک‌دارایی‌های سرمایه‌ای وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در جدول پیوست (۱) قانون بودجه ۱۴۰۳

در جدول ۶ میزان اعتبارات مصوب، ابلاغی و تخصیص داده شده به طرح‌های تملک‌دارایی‌های سرمایه‌ای وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی ذیل پیوست یک **قانون بودجه سال ۱۴۰۳** ارائه شده است. براساس این جدول، مجموع میزان اعتبارات مصوب شده برای طرح‌های مذکور ۲۳۰۶۲۰۷۱۳ میلیون ریال (معادل ۲۳۰۶ میلیارد تومان) بوده که ۱۹۰۶۰۳۰۷ میلیون ریال (معادل ۱۰۹۶۰ میلیارد تومان) از آن یعنی ۸۴ درصد ابلاغ شده است [۷]. بررسی صورت گرفته حکایت از آن دارد که تنها ۹۰۵۲۷۰۴۶۷ میلیون ریال (۹۵۲ میلیارد تومان) یعنی حدود ۴۸/۶۰ درصد از اعتبارات ابلاغی، تخصیص یافته است. این موضوع به معنای آن است که کمتر از نیمی از اعتبارات مصوب شده برای طرح‌های تملک‌دارایی‌های سرمایه‌ای وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی تخصیص یافته که نشان از نبود پیشرفت طرح‌های عمرانی حوزه گردشگری و میراث فرهنگی در کشور است. علاوه بر موارد فوق، بررسی صورت گرفته نشان می‌دهد که میانگین درصد نسبت میزان اعتبارات تخصیص یافته به میزان اعتبارات ابلاغ شده برای جدول مذکور، ۶۲/۱۱ درصد بوده است [۷].

بیشترین اعتبارات مصوب طرح‌های مذکور، به ترتیب مربوط به ردیف‌های احداث ساختمان اداری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به میزان ۴۳۴۶۰۱۶۱ میلیون ریال (معادل ۴۳۴ میلیارد تومان)، تأمین زیرساخت و ساماندهی سواحل شمال و جنوب کشور به میزان ۲۰۴۶۲۰۸۲۵ میلیون ریال (معادل ۲۴۶ میلیارد تومان) و مطالعه و مرمت و حفاظت بافت‌های تاریخی و بافت پیرامون حرم سیدجلال‌الدین اشرف آستانه به میزان ۲۰۱۸۰۰۹۴۳ میلیون ریال (معادل ۲۱۸ میلیارد تومان) بوده است. همچنین ردیف‌های مطالعه، شناسایی و تهیه طرح‌های حفاظت و مرمت آثار و یادمان‌های مفاخر ایرانی خارج از کشور به میزان ۹۶۵ میلیون ریال، ساماندهی و تملک مجموعه تاریخی، فرهنگی حافظیه و سعدیه به میزان ۲۵۰۲۵۶ میلیون ریال (معادل ۲ میلیارد تومان) و احداث موزه منطقه‌ای آذربایجان شرقی به میزان ۳۰۰۳۲۷ میلیون ریال (معادل ۳ میلیارد تومان) به ترتیب دارای کمترین اعتبارات مصوب بوده‌اند [۱].

براساس آنچه در جدول زیر نشان داده شده، بیشترین میزان اعتبار تخصیص داده شده به ترتیب مربوط به ردیف‌های تکمیل، تجهیز، مرمت، ایجاد سیستم حفاظتی و ساخت مخازن امن موزه‌ها و کاخ موزه‌ها به میزان ۱۰۱۲۶۰۵۳۰ میلیون ریال (معادل ۱۱۲ میلیارد تومان)، ایجاد و توسعه زیرساخت‌های گردشگری و پارک گردشگری ریوش خراسان رضوی به میزان ۸۹۳۰۰۰۰ میلیون ریال (معادل ۸۹ میلیارد تومان) و تأمین زیرساخت و ساماندهی سواحل شمال و جنوب کشور به میزان ۸۰۹۰۰۰۰ میلیون ریال (معادل ۸۰ میلیارد تومان) است. همچنین

۱. به‌رغم مکاتبات انجام شده با وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، وزارت مذکور هیچ‌گونه پاسخی در زمینه میزان تحقق ردیف‌های مرتبط با جدول (۵) قانون بودجه سال ۱۴۰۳ ارائه نکرده است.

کمترین میزان اختصاص اعتبار نسبت به میزان مصوب در قانون به ترتیب مربوط به ردیف‌های مطالعه، شناسایی و تهیه طرح‌های حفاظت و مرمت آثار و یادمان‌های مفاخر ایرانی خارج از کشور به میزان (صفر) درصد تخصیص، کمک‌های فنی و اعتباری به بخش غیردولتی حوزه گردشگری به میزان ۱۱ درصد تخصیص و احداث ساختمان اداری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به میزان ۱۲ درصد تخصیص بوده است [۷].

جدول ۶. میزان تخصیص اعتبارات طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی ذیل پیوست (۱) قانون بودجه ۱۴۰۳ کل کشور (ارقام مالی به میلیون ریال) [۷]

ردیف	عنوان طرح	میزان اعتبارات مصوب شده	میزان اعتبارات ابلاغ شده	میزان اعتبارات تخصیص یافته	درصد میزان اعتبارات تخصیص یافته به میزان ابلاغ شده
۱	اجرای طرح جامع فناوری و اطلاع‌رسانی	۲۱۰,۴۷۰	۱۷۸,۹۰۰	۱۷۸,۹۰۰	۱۰۰
۲	حفاظت و آماده‌سازی و مرمت آثار ثبت شده کشور در فهرست جهانی ^۱	۷۷۲,۶۵۱	۶۵۶,۷۵۳	۴۸۴,۰۷۰	۷۴
۳	مطالعه، شناسایی و تهیه طرح‌های حفاظت و مرمت آثار و یادمان‌های مفاخر ایرانی خارج از کشور	۹۶۵	۸۲۰	-	۰
۴	کمک‌های فنی و اعتباری به بخش غیردولتی حوزه میراث فرهنگی	۳۵,۴۴۶	۳۰,۱۲۹	۱۰,۰۰۰	۳۳
۵	احداث موزه بزرگ اراک	۵۳,۵۴۵	۴۵,۵۱۳	۴۵,۵۱۳	۱۰۰
۶	توسعه مجموعه موزه ملی ایران	۱۴۹,۷۰۱	۱۲۷,۲۴۶	۱۳۲,۰۰۰	۱۰۴
۷	احداث موزه منطقه‌ای آذربایجان شرقی	۳۰,۳۲۷	۲۵,۷۷۸	۲۵,۷۷۸	۱۰۰
۸	تکمیل، تجهیز، مرمت، ایجاد سیستم حفاظتی و ساخت مخازن امن موزه‌ها و کاخ موزه‌ها	۱,۷۳۸,۴۶۵	۱,۴۷۷,۶۹۵	۱,۱۲۶,۵۳۰	۷۶
۹	ایجاد موزه‌های منطقه‌ای کشور و فیروزآباد	۱,۶۴۱,۸۸۳	۱,۳۹۵,۶۰۱	۷۹۰,۲۲۲	۵۷
۱۰	ایجاد و تجهیز سایت موزه‌ها	۴۶,۳۵۹	۳۹,۴۰۵	۱۱,۰۰۰	۲۸
۱۱	حفاظت، آماده‌سازی و مرمت پایگاه‌های ملی	۸۶۹,۲۳۲	۷۳۸,۸۴۷	۴۶۷,۱۱۲	۶۳
۱۲	خرید حریم و ابنیه و اشیاء با ارزش تاریخی	۸۸۳,۵۲۶	۷۵۰,۹۹۷	۶۳۹,۷۰۹	۸۵
۱۳	ساماندهی مجموعه فرهنگی طوس ^۲	۴۲,۹۷۹	۳۶,۵۳۲	۴۶,۵۳۲	۱۲۷

۱. مطابق بررسی‌های صورت گرفته، ردیف «حفاظت و آماده‌سازی و مرمت آثار ثبت شده کشور در فهرست جهانی» برای انجام امور مطالعاتی و پژوهشی مرتبط با پایگاه‌های آثار ثبت در فهرست جهانی و پرداخت هزینه‌های جاری مربوط به این پایگاه‌ها از قبیل حقوق و دستمزد منابع انسانی، اختصاص می‌یابد.
 ۲. براساس قوانین و مقررات مرتبط با تخصیص اعتبارات توسط سازمان برنامه و بودجه، این امکان وجود دارد که میزان تخصیص اعتبارات به طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای تا سقف ۱۰ درصد از میزان اعتبارات مصوب، بیش از میزان ابلاغ شده افزایش یابد. از این رو میزان اعتبارات تخصیص یافته به ردیف ساماندهی مجموعه فرهنگی طوس ۸ درصد بیشتر از اعتبارات مصوب آن بوده که مطابق با قوانین و مقررات مذکور است.

ردیف	عنوان طرح	میزان اعتبارات مصوب شده	میزان اعتبارات ابلاغ شده	میزان اعتبارات تخصیص یافته	درصد میزان اعتبارات تخصیص یافته به میزان ابلاغ شده
۱۴	ساماندهی، مرمت و نگهداری بناها، محوطه‌ها و باغ‌های تاریخی	۱,۹۳۱,۶۲۸	۱,۶۴۱,۸۸۴	۱,۱۷۷,۲۶۰	۷۲
۱۵	ساماندهی و تملک مجموعه تاریخی، فرهنگی قلعه فلک‌الافلاک	۳۸۶,۳۲۵	۳۲۸,۳۷۶	۳۳۶,۳۰۰	۱۰۲
۱۶	ساماندهی و تملک مجموعه تاریخی، فرهنگی تپه‌های هگمتانه	۳۳۸,۰۳۵	۲۸۷,۳۳۰	۱۸۸,۰۰۰	۶۵
۱۷	ساماندهی و تملک مجموعه تاریخی، فرهنگی حافظیه و سعدیه	۲۵,۲۵۶	۲۱,۴۶۸	۲۱,۴۶۸	۱۰۰
۱۸	مشارکت در تعمیر و مرمت ابنیه و اشیای تاریخی و تکمیل موزه‌های در اختیار بخش غیردولتی	۴۳۴,۶۱۶	۳۶۹,۴۲۴	۱۷۲,۰۶۶	۴۷
۱۹	تعمیر و تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات - وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی	۱,۵۴۵,۳۰۲	۱,۳۱۳,۵۰۷	۷۴۰,۰۰۰	۵۶
۲۰	مطالعه، مرمت و حفاظت بافت‌های تاریخی و بافت پیرامون حرم سید جلال‌الدین اشرف آستانه اشرفیه	۲,۱۸۰,۹۴۳	۱,۸۵۳,۸۰۲	۶۹۳,۰۰۰	۳۷
۲۱	احداث ساختمان اداری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی	۴,۳۴۶,۱۶۱	۳,۶۹۴,۲۳۷	۴۵۰,۰۰۰	۱۲
۲۲	تأمین زیرساخت و ساماندهی سواحل شمال و جنوب کشور	۲,۴۶۲,۸۲۵	۲,۰۹۳,۴۰۱	۸۰۹,۰۰۰	۳۹
۲۳	کمک‌های فنی و اعتباری به بخش غیردولتی حوزه گردشگری ^۱	۹۶۵,۸۱۳	۸۲۰,۹۴۱	۹۰,۰۰۰	۱۱
۲۴	ایجاد و توسعه زیرساخت‌های گردشگری و پارک گردشگری ریوش خراسان رضوی	۱,۹۷۰,۲۶۰	۱,۶۷۴,۷۲۱	۸۹۳,۰۰۰	۵۳
۲۵	کمک‌های فنی و اعتباری به بخش غیردولتی حوزه صنایع دستی	۱۲۶,۵۲۲	۱۰۷,۵۴۴	۳۰,۰۰۰	۲۸
۲۶	ایجاد و تجهیز کارگاه‌های هنرهای سنتی و شهرها و روستاهای جهانی صنایع دستی	۳۸۳,۵۷۱	۳۲۶,۰۳۵	۱۵۰,۰۰۰	۴۶
	مجموع	۲۳,۵۷۲,۸۰۶	۲۰,۰۳۶,۸۸۶	۹,۷۰۷,۴۶۷	میانگین: ۶۲/۱۱ درصد

۱. این طرح، شامل توسعه و تجهیز زیرساخت‌های گردشگری در سواحل دریای خزر، خلیج فارس و مکران شده و براساس تصمیم معاونت گردشگری وزارتخانه، به استان‌های مازندران، گیلان، گلستان، بوشهر، خوزستان، هرمزگان و سیستان و بلوچستان تخصیص می‌یابد. شایان ذکر است اطلاعات دقیقی از میزان تخصیص این اعتبارات به تفکیک استان‌های مذکور در دست نیست.

جدول فوق نشان می‌دهد، نسبت میزان اعتبارات تخصیص یافته به میزان اعتبارات ابلاغ شده در ردیف‌های «کمک‌های فنی و اعتباری به بخش غیردولتی حوزه میراث فرهنگی»، «کمک‌های فنی و اعتباری به بخش غیردولتی حوزه گردشگری» و «کمک‌های فنی و اعتباری به بخش غیردولتی حوزه صنایع دستی» از وضعیت مطلوبی برخوردار نبوده و درصد تخصیص آن‌ها به ترتیب تنها معادل ۳۳، ۱۱ و ۲۸ درصد از اعتبارات ابلاغ شده بوده است؛ رقمی که به مراتب پایین‌تر از میزان تخصیص در بسیاری از ردیف‌های دیگر است. براساس اظهارات کارشناسان وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، علت اصلی پایین بودن میزان تخصیص این اعتبارات، کمبود منابع مالی و کسری بودجه سالیانه دولت عنوان شده است [۸]. به عبارت دیگر سازمان برنامه و بودجه کشور اولویت تخصیص منابع را به ردیف‌هایی می‌دهد که به صورت مستقیم با خود وزارتخانه در ارتباط هستند و نقش مستقیمی در عملکرد و تداوم فعالیت‌های جاری آن دارند. این در حالی است که ردیف‌های مربوط به حمایت از بخش غیردولتی، به رغم نقش مؤثر در توسعه زیرساخت‌های گردشگری، حفاظت از میراث فرهنگی و رونق تولید صنایع دستی از مسیر مشارکت مردمی و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی، در اولویت‌های بعدی تخصیص قرار گرفته‌اند. باید توجه کرد که رویکرد مذکور، اگرچه در کوتاه‌مدت ممکن است راهکاری برای مدیریت محدودیت منابع باشد، اما در بلندمدت مانعی جدی بر سر راه تقویت بخش گردشگری و حفاظت مؤثر از میراث فرهنگی کشور است؛ چرا که مشارکت و توانمندسازی بخش غیردولتی یکی از ارکان کلیدی در پیشبرد اهداف کلان این حوزه‌ها به شمار می‌آید [۸].

از دیگر نکات حائز اهمیت، بررسی چگونگی هزینه‌کرد اعتبارات مربوط به ردیف «تکمیل، تجهیز، مرمت، ایجاد سیستم حفاظتی و ساخت مخازن امن موزه‌ها و کاخ موزه‌ها» توسط وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی است. براساس جدول ۶، در قانون بودجه سال ۱۴۰۳، میزان اعتبارات مصوب برای ردیف مذکور ۱,۷۳۸,۴۶۵ میلیون ریال (معادل ۱۷۳ میلیارد تومان) بوده، که ۱,۴۷۷,۶۹۵ میلیون ریال (معادل ۱۴۷ میلیارد تومان) از آن ابلاغ شده که براساس استعلام صورت گرفته از سازمان برنامه و بودجه، ۱,۱۲۶,۵۳۰ میلیون ریال (معادل ۱۱۲ میلیارد تومان) حدود ۷۶ درصد از میزان اعتبار ابلاغی، تخصیص داده شده است. براساس اظهارات کارشناسان وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، اعتبارات مذکور، در راستای تکمیل و تجهیز و مرمت مخزن امن موزه‌های استان‌های مرکزی، قم، البرز و قزوین تخصیص داده شده است [۸]. این موضوع به معنای آن است که اعتبارات فوق، صرف تکمیل و تجهیز مخزن امن موجود در موزه‌ها می‌شود و اعتباری برای اقدام جهت تأسیس مخزن امن جدید مورد نیاز برای موزه‌های مهمی از جمله موزه ملی ایران واقع در شهر تهران، تخصیص داده نشده است. این در حالی است که مخزن امن موزه ملی ایران در دوره‌ای طراحی شده که فناوری‌های دفاعی نسبت به شرایط کنونی تفاوت‌های قابل توجهی داشته است. با این حال، با تلاش مسئولان موزه ملی و به کارگیری نیروهای متخصص، اقدام‌هایی مؤثر همچون سنگ‌سازی و امن‌سازی مخزن برای حفاظت هر چه بهتر از آثار ارزشمند کشور به کار گرفته شده است. در راستای ارتقای سطح امنیت و تطابق با نیازهای روز، پروژه‌های جامع برای ساخت مخزن امن جدید با بهره‌گیری از فناوری‌های پیشرفته در حال مطالعه و برنامه‌ریزی است که برآوردها نشان می‌دهد هزینه این پروژه برای موزه ملی ایران بیش از ۵۰۰ میلیارد تومان خواهد بود. در حالی که میزان اعتبارات تخصیص یافته به کل موزه‌های کشور حدود ۲۰ درصد این رقم است، پیگیری‌ها و هماهنگی‌های لازم با سازمان برنامه و بودجه در جریان است تا این بودجه در سال‌های آتی، به ویژه سال ۱۴۰۴، به میزان قابل توجهی افزایش یافته و اعتبارات ابلاغی به صورت کامل تخصیص یابد. این اقدام‌ها گامی مهم در جهت تضمین حفاظت استاندارد و پایدار از میراث فرهنگی کشور محسوب می‌شود و نشان‌دهنده تعهد ملی به حفظ و صیانت از این سرمایه‌های گرانبهاست. از این رو لازم است میزان اعتبارات مصوب شده برای این ردیف، در سال‌های آتی به ویژه سال ۱۴۰۴ به میزان قابل توجهی افزایش یابد و اعتبارات ابلاغی از این محل، به صورت ۱۰۰ درصدی توسط سازمان برنامه و بودجه کشور تخصیص داده شود [۸].

علاوه بر موارد فوق، لازم است اعتبارات ردیف «احداث ساختمان اداری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی» نیز مورد بررسی قرار گیرد. براساس آنچه در جدول ۶ ارائه شده، میزان اعتبارات مصوب برای ردیف مذکور، ۴,۳۴۶,۱۶۱ میلیون ریال (معادل ۴۳۴ میلیارد تومان) بوده که بیشترین میزان اعتبار مصوب شده در میان طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای ذیل پیوست یک قانون بودجه سال ۱۴۰۳ است.

بر اساس استعلام صورت گرفته از سازمان برنامه و بودجه، ۳۶۹۴.۲۳۷ میلیون ریال (معادل ۳۶۹ میلیارد تومان) از اعتبارات ردیف مذکور ابلاغ شده که تنها ۴۵۰.۰۰۰ میلیون ریال (معادل ۴۵ میلیارد تومان) از آن تخصیص داده شده است. به عبارت دیگر، تنها حدود ۱۲ درصد از میزان اعتبار ابلاغ شده، تخصیص یافته است. بررسی نشان می‌دهد علت پایین بودن میزان تخصیص اعتبارات ردیف یاد شده این است که اجرایی سازی ایجاد ساختمان اداری وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، مستلزم انجام اقدام‌هایی از قبیل تدوین طرح‌های مطالعاتی با همکاری مهندسان مشاور، تهیه تجهیزات مورد نیاز، انجام آزمایش خاک و بررسی نتایج حاصله، اخذ مجوزهای مرتبط با وزارت راه و شهرداری تهران و مواردی از این قبیل بوده که بر اساس اظهارات کارشناسان وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، اجرای طرح فوق، تنها تا مرحله آزمایش خاک پیش رفته است [۸]. این موضوع بیانگر آن است که وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی هنگام تدوین جداول و تعیین اعتبارات **قانون بودجه سال ۱۴۰۳**، برنامه‌ریزی و زمان‌بندی دقیقی برای اجرای طرح احداث ساختمان اداری این وزارتخانه نداشته است. از این رو، شایسته بود بخشی از اعتبارات مذکور، برای طرح‌های تملک‌داری سرمایه‌ای دارای اولویت تصویب و تخصیص داده شود [۸].

گفتنی است در راستای مطالعه، شناسایی و تهیه طرح‌های حفاظت و مرمت آثار و یادمان‌های مفاخر ایرانی خارج از کشور، اعتبار مشخصی در قانون بودجه سالیانه مصوب می‌شود که میزان آن در سال ۱۴۰۳ تنها ۹۶ میلیون تومان بوده که به رغم ابلاغ ۸۲ میلیون تومان از آن، هیچ‌گونه تخصیصی نداشته است. بررسی‌ها نشان می‌دهد در سال‌های ابتدایی دهه نود، سازمان برنامه و بودجه کشور، با طرح این ادعا که هزینه‌های مربوط به این ردیف، به صورت ارزی بوده و تعیین اعتبارات به صورت ریالی نادرست است، از افزایش سالیانه این اعتبار جلوگیری کرده و تخصیصی در این زمینه صورت نمی‌گیرد [۸]. از آنجا که این آثار نقش بسیار مهمی در ترویج و حفظ فرهنگ ایرانی در خارج از کشور دارند، تخصیص نیافتن بودجه کافی می‌تواند به مرور زمان باعث آسیب دیدن این یادمان‌ها و از بین رفتن فرصت‌های فرهنگی ارزشمند شود.

۹. ارزیابی عملکرد تبصره‌های مرتبط با وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در قانون بودجه سال ۱۴۰۳

در جدول ۷ عملکرد تبصره‌های مرتبط با وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در **قانون بودجه سال ۱۴۰۳** ارائه شده است. مطابق با این جدول، وضعیت تحقق بند «ج» تبصره «۳» قانون بودجه سال ۱۴۰۳ با موضوع تخصیص ۵٪ از اعتبارات تملک‌داری‌های سرمایه‌ای استانی برای توسعه زیرساخت‌های گردشگری و مرمت بافت‌های تاریخی مشخص نیست و وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در پاسخ به استعلام صورت گرفته پیرامون عملکرد این بند، آن را غیر مرتبط با ستاد وزارتخانه دانسته و اظهار بی‌اطلاعی کرده است. علت این موضوع، آن است که بند مذکور، وظیفه اجرایی سازی و استفاده از ظرفیت‌های این بند را به شوراهای برنامه و توسعه استان‌ها محول کرده است. از این رو وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، نقش مؤثری در زمینه تحقق آن نداشته است. نکته حائز اهمیت این است که مطابق با قانون بودجه سال ۱۴۰۳، سازمان برنامه و بودجه کشور مکلف است گزارش تفصیلی عملکرد این بند را هر شش ماه یکبار به کمیسیون‌های آموزش، تحقیقات و فناوری، و فرهنگی و اجتماعی مجلس شورای اسلامی ارائه کند؛ که که تا به حال در این زمینه از سوی سازمان برنامه و بودجه گزارشی به کمیسیون‌های مذکور ارائه نشده و وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، اقدام مؤثری در این زمینه نداشته است.

جدول ۷. عملکرد تبصره‌های مرتبط با وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در قانون بودجه سال ۱۴۰۳ [۲]

ردیف	تبصره / بند	موضوع تبصره	ارزیابی عملکرد
۱	بند «ج» تبصره «۳»	تخصیص ۵٪ از اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای استانی به منظور توسعه زیرساخت‌های گردشگری و مرمت بافت‌های تاریخی	عملکردی در این زمینه ارائه نشده است.
۲	بند «پ» تبصره «۵»	استفاده از سقف ۲ میلیارد یورو، کمک‌های بلاعوض بین‌المللی از سوی مؤسسات و سازمان‌های بین‌المللی، جهت ساماندهی و مرمت آثار تاریخی و موزه‌ها و توسعه گردشگری و صنایع دستی	فاقد عملکرد
۳	بند «ش» تبصره «۷»	تعرفه گاز مصرفی تأسیسات گردشگری و صنایع دستی و آب‌درمانی‌ها و هتل‌ها، مشابه تعرفه خدمات است و تعرفه برق موارد موضوع این بند در مناطقی که فاقد گاز می‌باشند برابر تعرفه مصارف عمومی در قانون مانع‌زدایی از توسعه صنعت برق در نظر گرفته می‌شود.	دارای عملکرد
۴	بند «ب» تبصره «۱۳»	هزینه‌کرد یک درصد از هزینه‌های شرکت‌های دولتی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشور	دارای عملکرد

در جدول (۱۲) قانون بودجه سال ۱۴۰۳ (جدول تفصیلی بند «ب» تبصره «۱۳» با موضوع هزینه‌کرد یک درصد از هزینه‌های شرکت‌های دولتی موضوع ماده (۵) [قانون مدیریت خدمات کشور](#))، برای وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی ۲۰۰۰۰۰۰۰۰۰ میلیون ریال (معادل ۲۰۰۰ میلیارد تومان) اعتبار در نظر گرفته شده که براساس استعلام صورت گرفته از سازمان برنامه و بودجه^۱ تنها ۲۰۴۵۰۰۰۰۰۰ میلیون ریال (معادل ۲۴۵ میلیارد تومان) حدود ۱۲/۲۵ درصد از میزان مصوب، تخصیص یافته است. همچنین در جدول (۱۲) قانون بودجه سال ۱۴۰۳، برای پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری و موزه میراث روستایی و پژوهشکده روستایی مبلغ ۱۰۰۰۰۰۰۰۰ میلیون ریال (۱۰۰ میلیارد تومان) مصوب شده که مبلغ ۱۶۵۰۰۰۰۰۰ میلیون ریال (معادل ۱۶۵ میلیارد تومان) حدود ۱۶/۵ درصد از میزان مصوب اختصاص یافته است. علت میزان پایین اعتبار تخصیص یافته به مصوب شده، تصویب قانون اصلاح تبصره‌های «۶» و «۱۳» قانون بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور در تاریخ ۲۹ مرداد ماه ۱۴۰۳ است؛ چرا که مطابق با این قانون شرکت‌های زیان‌ده، دارای زیان انباشته و سربه‌سر مندرج در پیوست شماره (۳) قانون بودجه سال ۱۴۰۳ و شرکت‌هایی که یک درصد (۱٪) هزینه آنها بیش از کل سود آنها بر مبنای ارقام مندرج در پیوست شماره (۳) قانون مذکور است، از شمول تبصره «۱۳» قانون بودجه سال ۱۴۰۳ خارج شدند و منابع تحقق این تبصره، با کاهش جدی مواجه شده است [۷].

۱. شایان ذکر است که وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در پاسخ به استعلام صورت گرفته از سوی این مرکز، بند «ب» تبصره «۱۳» قانون بودجه سال ۱۴۰۳ را با آن وزارتخانه غیرمرتبط دانسته و هیچ‌گونه اطلاعاتی در زمینه میزان اعتبارات تخصیص یافته از این محل ارائه نکرد. این در حالی است که بیش از ۲۵۰ میلیارد تومان از محل تبصره مذکور، اعتبارات به این وزارتخانه اختصاص یافته است.

۱۰. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

با توجه به آنچه در این گزارش مورد بررسی قرار گرفت، مجموع اعتبارات مصوب شده برای وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در جدول (۷) قانون بودجه سال ۱۴۰۳ به میزان ۴۵.۶۱۱.۲۵۵ میلیون ریال (۴.۵۶۱ میلیارد تومان) بوده که ۴۱.۰۹۶.۱۰۲ میلیون ریال (۴.۱۰۹ میلیارد تومان) از آن ابلاغ شده است. همچنین مجموع اعتبارات تخصیص یافته به وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی ذیل جدول (۷) **قانون بودجه سال ۱۴۰۳**، میزان ۲۸.۱۲۶.۶۰۶ میلیون ریال معادل (۲.۸۱۲ میلیارد تومان) بوده است. به عبارت دیگر، حدود ۶۵/۵۹ درصد از مجموع اعتبارات این وزارتخانه ذیل جدول (۷) قانون بودجه سال ۱۴۰۳ تخصیص داده شده است. همچنین حدود ۴۳ درصد از اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و حدود ۹۶/۴ درصد از اعتبارات هزینه‌ای وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی ذیل جدول (۷) قانون بودجه سال ۱۴۰۳ تخصیص یافته است. علاوه بر این، بررسی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی ذیل پیوست یک قانون بودجه سال ۱۴۰۳ نشان می‌دهد، مجموع اعتبارات مصوب شده برای طرح‌های مذکور ۲۳.۰۶۲.۷۱۳ میلیون ریال (معادل ۲.۳۰۶ میلیارد تومان) بوده که ۱۹.۶۰۳.۳۰۷ میلیون ریال از آن ابلاغ شده است. بررسی صورت گرفته حکایت از آن دارد که تنها ۹.۵۲۷.۴۶۷ میلیون ریال (۹۵۲ میلیارد تومان) یعنی حدود ۴۸/۶۰ درصد از اعتبارات ابلاغی، تخصیص یافته است. این موضوع به معنای آن است که کمتر از نیمی از اعتبارات مصوب شده برای طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی اختصاص یافته است. همچنین، بررسی صورت گرفته نشان می‌دهد که میانگین درصد نسبت میزان اعتبارات تخصیص یافته به میزان اعتبارات ابلاغ شده برای ردیف‌های جدول (۷)، ۶۲/۱۱ درصد بوده است. این میزان از اختصاص اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، زنگ خطری برای پیشبرد برنامه‌ها و اقدام‌های عمرانی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی است. عدم تخصیص کامل اعتبارات طرح‌های تملک دارایی می‌تواند به فقدان پیشرفت طرح‌های عمرانی و تأخیر در اجرای پروژه‌های مهم این وزارتخانه منجر شود. از این رو باید اعتبارات مذکور به صورت کامل به ردیف‌های مصوب شده اختصاص یابند. علاوه بر این در جدول (۱۲) قانون بودجه سال ۱۴۰۳ (جدول تفصیلی بند «ب» تبصره «۱۳» با موضوع هزینه کرد یک درصد از هزینه‌های شرکت‌های دولتی)، برای وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی ۲۰.۰۰۰.۰۰۰ میلیون ریال (معادل ۲۰۰۰ میلیارد تومان) اعتبار در نظر گرفته شده که براساس استعلام صورت گرفته از سازمان برنامه و بودجه تنها ۲.۴۵۰.۰۰۰ میلیون ریال (معادل ۲۴۵ میلیارد تومان) حدود ۱۲ درصد از آن، تخصیص یافته است. علت میزان پایین اعتبار تخصیص یافته به وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی از محل بند «ب» تبصره «۱۳»، تصویب قانون اصلاح تبصره‌های «۶» و «۱۳» قانون بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور در تاریخ ۲۹ مرداد ماه ۱۴۰۳ است؛ چرا که مطابق با این قانون شرکت‌های زیان‌ده، دارای زیان انباشته و سربه‌سر مندرج در پیوست شماره (۳) قانون بودجه سال ۱۴۰۳ و شرکت‌هایی که یک درصد (۱٪) هزینه آنها بیش از کل سود آنها بر مبنای ارقام مندرج در پیوست شماره (۳) قانون مذکور است، از شمول تبصره «۱۳» قانون بودجه سال ۱۴۰۳ خارج شدند.

منابع و مآخذ

- [۱] [قانون بودجه سال ۱۴۰۳](#).
- [۲] پاسخ استعلام صورت گرفته از وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به شماره ۱۴۰۴۲۷۰۲/۴۶۸۹، مورخ ۱۴۰۴/۰۳/۰۴.
- [۳] پاسخ استعلام صورت گرفته از پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری به شماره ۴۰۴۳۱۲۷۹، مورخ ۱۴۰۴/۰۲/۱۷.
- [۴] جلسه کارشناسی با پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری، مورخ ۱۴۰۴/۰۳/۱۷.
- [۵] ابلاغیه‌های سازمان برنامه و بودجه کشور به شماره ۶۴۹۲۳۲ مورخ ۱۴۰۳/۱۲/۱۲ و شماره ۶۸۷۸۱۴، مورخ ۱۴۰۳/۱۲/۲۳.
- [۶] جلسه کارشناسی با وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، مورخ ۱۴۰۴/۰۴/۱۵.
- [۷] جلسه کارشناسی با سازمان برنامه و بودجه کشور، مورخ ۱۴۰۴/۰۵/۱۴.
- [۸] جلسه کارشناسی با وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، مورخ ۱۴۰۴/۰۶/۰۳.

گزیده سیاستی

مجموع اعتبارات مصوب وزارت میراث فرهنگی در سال ۱۴۰۳ حدود ۴۰۵۶۱ میلیارد تومان بوده که فقط ۵۹/۶۵ درصد آن تخصیص یافته است. از اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، کمتر از نیمی اختصاص یافته که می‌تواند باعث تأخیر در اجرای پروژه‌های عمرانی شود. این وضعیت زنگ خطری برای پیشبرد برنامه‌های این وزارتخانه است.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir